

מראי מקומות- בבא בתרא מ"ח

כהמ"מ), וסמך הרמב"ם על מש"כ בגט, ולכן לא כ' כן בקידושין, אבל באמת רק בממון אין צריך, דאין למידין ממונא מאיסורא. ובנתיבות (ר"ה, א') כ' דס"ל להרמב"ם דהא דבעי לומר רוצה אני בגט, היינו משום דבגט בעי גם שיהי' ריצוי בלב, ולא סגי במדרגת דעת דבעינן במכירה. וע' בזכר יצחק (א', כ"ג, ב') שכ' שנלמד זה מהא דכ' הרמב"ם דנלמד מקרא דוהי' אם לא תמצא חן בעיניו דצריך רצון בגט, ואף דבכל חלותין צריכין דעתו, וא"כ למה צריך לימוד מקרא מיוחד, אלא נראה מכאן דבגט צריך מדרגת רצון דאי"צ בשאר חלותין. וע"ע בזכר יצחק (שם) דתי' עפ"ז הא דלכאו' יש להק' על הרמב"ם, שכ' (גירושין ב', כ') דמה דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני מהני בגט, היינו משום דבאמת רוצה לעשות כל המצוות, וכאן שהחכמים אומרים לו לגרש, רוצה לגרש, וכו'. ותמוה, בשלמא בהה"א של הגמ' הי' צריך לטעם זה, לדחות הראי' מכאן דאמרי' תליוהו וזבין זביני זביני, אבל להלכה, דפסק הרמב"ם דזביני זביני, א"כ למה צריך סברא מיוחדת בגט. וע"פ הנ"ל א"ש, דגט צריך רצון מיוחדת, מהא דכתי' והי' אם לא תמצא חן וכו', ולכן שפיר צריך סברא זו לחדש דאף בגט מהני ע"י כפיי'.

ג) **אגב אונסי' גמר ומקני- כ' הזכר יצחק (ב', מ"ד, ד"ה וא"כ)** דכל זה היכא דהאנס עשה מעשה קנין, כמו חזקה, וכו', אבל אם לא עשה אלא קנין כסף, הרי עיקר הקנין של כסף הוא דהוי התחייבות, דמחייב המקבל כסף להחזיר תשלומיו. אבל כל זה שייך רק ברצון, אבל לא מהני התחייבות לחייבו בעל כרחו, ולכן בקנין כסף לא מהני תליוהו וזבין.

[וכפשוטו מבואר בסוגיין דלא כזה, דהא א"י דבקידושי כסף שייך תליוהו וקדיש, וע"ש במה שכ' לפרש ש"י הרמב"ם, דלא אמרי' תליוהו וקדיש אלא לגבי האיש, ודלא לגבי האשה, ע"ש באריכות.]

ד) **אגב אונסי' גמר ומקני- ע' ברשב"א (קידושין ב':)** שהביא מח' הראשונים בענין תליוהו וקדיש (כלפי הבעל), דהרמב"ם ס"ל דמהני, ובעל העיטור ס"ל דלא מהני, דתליוהו וזבין אמרו, תליוהו וקני לא אמרו. וכ' הרשב"א

א) **אלא מהא דתניא, וכו'- הק' תוס', לפי צד זה** בהגמ', לכאו' יהי' צריך להיות הדין כן גם בתליוהו ויהיב, דהא אינו מקבל שום ממון בשביל הקרבן. ותי' דכיון דיש לו כפרה, הו"ל כמכר. אלא דהק' מגט, דלכאו' דומה לתליוהו ויהיב, ותי' דכיון דעכשיו נפטר משאר כסות ועונה, ג"כ יש לו הרוחה, והוי כמכר. אלא דהק' דא"כ גם גט מעושה שלא כדין יהי' כשר, ולכן תי' דכיון דחייב לעשות כן, א"כ הו"ל כמכר. והרשב"ם כ' דמה דהוי דומה למכר, היינו משום דאינו מפסיד מידי, ולכן שפיר אמרי' בי' תליוהו וזבין וכו'. והק' הקובץ שעורים (ר"ב), דא"כ לדעתו הדרה קו' תוס' לדוכתי', למה לא מהני בגט שהוא מעושה שלא כדין, הרי לא מפסיד מידי, והו"ל כתליוהו וזבין, והניח בצ"ע. וע' בעונג יו"ט (קס"ח, ד"ה אולם הרשב"ם), שכ' דלפי דעת הרשב"ם, י"ל דבאמת דגט המעושה שלא כדין מהני, ופליגא סוגיא דהכא אסוגיא דגיטין דס"ל דלא מהני. וע"ע ברמב"ן ועוד, דכ' דעכשיו סבר הגמ' דגם תליוהו ויהיב מהני, אבל כשחזר הגמ' ולמד דין תליוהו וזבין מסברא, לא אמרי' אלא בתליוהו וזבין.

ב) **כופין אותו עד שיאמר רוצה אני- כ' הרשב"ם** דה"ה לזביני, אם אומר רוצה אני אמרי' דגמר בלבו להקנות. וע' ברמב"ם (אישות ד', א') לענין תליוהו וקדיש דכ' דמהני, וכ' הראב"ד שהוא דוקא באומר רוצה אני. ובמגיד משנה שם כ' דלכאו' דין זה דתליוהו וקדיש הוי כמכירה, דלא מצינו אף מהראב"ד דצריך לומר רוצה אני. וכ' הלחם משנה דס"ל להרמב"ם דלמסקנא דפי' דר' הונא אמר כן מסברא, א"כ י"ל דגם אי"צ לומר רוצה אני. והא דצריך לומר רוצה אני בקרבן, היינו משום דכבר הק' תוס', למסקנת הגמ' דסברא הוא דאגב אונסי' גמר ומקני, למה צריך קרא בקרבן, וע"ז תי' הרמב"ם דצריך קרא לומר דצריך לומר רוצה אני בקרבן. ומזה למדין לכל ענין דאיסורא דבעינן שיאמר רוצה אני, אבל לענין ממון לא בעינן רוצה אני. וכ' הלח"מ דלפ"ז צריכין לומר דס"ל להרמב"ם דבאמת בקידושין צריך לומר רוצה אני (דלא

משא"כ בקרקע (ומה דאמרי' אין אונאה לקרקעות, זהו רק מדעתו). ועוד ביאר דניחא לה להאשה דתיפוק עלה שמא דאישות, וכדאי' דטב למיתב טן דו וכו'.

(ז) **באשה ודאי קדושין לא הווי- כ' הרמב"ם** (אישות ד', א') דתליוה וקדיש לא מהני, משום דאין אשה מתקדשת אלא לרצונה, והמקדש אשה בע"כ אינה מקודשת. וכ' דתליוהו וקדיש, דהיינו דתולה האיש לקדש אשה, מקודשת (והבאנו דעת בעל העיטור דחולק עליו משום דתליוהו וקני לא אמרי'). ומה דס"ל דאין אשה מתקדשת אלא לרצונה, **כ' הכסף משנה** דכוונתו למסקנת הגמ' דהוא עשה שלא כהוגן, וכו'. אבל כ' **הזכר יצחק** (ב', מ"ד, ד"ה ולפי"ז) דלא משמע כן, דכ' הרמב"ם דטעם הדבר הוא משום דאין אשה מתקדשת אלא מדעתה, ומשמע שהוא מעיקר הדין. ויישב דס"ל להרמב"ם דדיני קידושין נלמדים מדיני גט, וכמו דאמרי' בגט דצריך רצון גמור, ה"ה דהאשה צריכה רצון גמור בקידושין, ולא מהני כמו דמהני בגט, דהתם הרי מצוה לשמוע דברי חכמים. ומה דאי' בסוגיין דביטלו הקידושין משום שהוא עשה שלא כהוגן, כ' הזכר יצחק די"ל דסוגיין אתי לשי' רבינא, דס"ל דבקידושין מקשי' דעת המקדש לדעת המגרש, ולא דעת המקנה גט לדעת המקנה דקידושין, אבל לדינא י"ל דמעיקר הדין לא מהני.

(ח) **תינח קדיש בכספא- פי' רשב"ם**, דאז י"ל דהפקירו הממון. אבל הביא מי"מ, וכן הביא רש"י בגיטין (לג: ועוד) **מרבותיו**, דביארו דתינח קדיש בכספא, היינו משום דקידושי כסף דרבנן, אבל ביאה, שהוא קידושין מן התורה, איך מפקיעין. ותמה רש"י עליהם, הא גמרי' קיחה קיחה משדה עפרון, וג"ש מדאורייתא הוא, וגם איך שייך סקילה למי שמזנה מקידושין אלו [אבל חנק דנשואה לא הי' ק' לו, ולכאור' משום דע"י הביאה יהי' הקידושין דאורייתא]. וכבר כ' **הכסף משנה** (אישות א', ב') להשוות שי' זו למש"כ **הרמב"ם** (שם) דקידושי כסף מדברי סופרים, וכ' **הראב"ד** עליו דשבוש הוא. ובאמת כבר כ' הרמב"ם עצמו בתשו' (הובא בפ"י **הרמב"ן לספר המצוות שורש ב'**) דודאי

דנראין דברי הרמב"ם, דאי אגב אונסי' גמר וזבין, כש"כ דגמר וקני. וע' **בחתם סופר** (מז. ד"ה והנה סוף) שכ' דצ"ל דס"ל לבעל העיטור כמש"כ **הרמב"ן** ועוד, דבס"ד דסוגיין ס"ל דגם תליוהו ויהיב מהני, וכשחזר הגמ' ולמדו מסברא, לא אמרי' כן אלא בתליוהו וזבין. וא"כ, י"ל דלמסקנא דחזורין ואומרי' דאגב אונסי' גמר ומקני, הביאור הוא דאגב אונסי' מסלק עצמו משלו, וממילא זכה אידך. וא"כ, י"ל דסברא זו שייך רק גבי להקנות, אבל כדי לקנות, לא סגי בסילוק, אלא צריך קנין ממש, וי"ל דבתליוהו לא אמרי' דיש לו דעת כ"כ דיכול לקנות [נמה שצ"ל כהראשונים, ודלא כרשב"ם ותוס', דגם בה"א ידע הגמ' דתליוהו ויהיב לא מהני, לכאור' היינו משום דלגבי קרבן וגט לא שייך סילוק, ואם לפי דעתם שייך לומר הא דתליוהו וזבין גם בגט וקרבן, ע"כ לא ס"ל כסברא זו של החת"ס].

(ה) **מודה שמואל היכא דיהב זוזי- פי' רשב"ם**, דהא אגב אונסי' וזוזי גמר ומקני, ודלא כמתנה, דהא לא אמרי' תליוהו ויהיב מתנתו מתנה. והק' **בחי' ר' שמעון** (כ"ז, ב'), למה באמת אמרי' כן, הרי ודאי איכא אומדנא דנוח לו להנצל מאונס מיתה ויסורים בשביל הדבר שנותן. וביאר דענין רצון שצריך לקנינים הוא שיחשב שהדבר טוב בשבילו באמת, אבל מה שהוא ירצה בקנין זה, משום שהוא היזק הקטן שבהזיקות, אי"ז נחשב רצון, דשניהם רעים לו. וזהו במתנה, אבל במכירה, שנותנים לו כל דמי החפץ, שאינו מפסיד כלום, אז אמרי' דאף שבלא הכפי' לא הי' מתרצה למכור, מ"מ עכשיו, כדי להנצל מהאונס, נחשב כרצון מוחלט. וביאר דזהו השו"ט בגמ', דהא סכ"ס לבו מתאונן עליו דהי' צריך לזה, האם זה נחשב רצון או לא.

(ו) **תליוהו וקדיש קדושי קדושין- כ' ר' יונה**, דלכאור' יש ללמוד מהא דאמרי' תליוהו וקדיש מהני, דאע"פ שאינו נותן דמים כפי שיווי השדה, מ"מ מהני, דאין אונאה בקרקעות, דהא בקידושי אשה אין שייך לומר דהפרוטה הוא כפי שוויה, ומ"מ מהני. אולם תמה **הרשב"א** ע"ז, דהא אנן אמדי' דעת' של המוכר דאגב אונסי' גמר ומזבין, ואיך אמרי' שיתרצה בפרוטה על שדה שוה מנה. ולכן פי' הרשב"א דמה דמהני בקידושין, דכל אשה דמיה קצובין לקנות בבעל בפרוטה, ולכן זה נחשב מכירה רגילה,

על דעתם קדיש. ופריק שויוה רבנן לבעילתו
בעילת זנות, שהוא מדעתו מקדש לעולם על
דעת חכמים.

(י) **שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות- ע' בתוס'**
דביאר דקו' הגמ' הי' דאיך שייך לעקור דבר
מן התורה באופן שיהי' עבירה, ומשני דאין,
ודאי היו יכולים לעשות בעילתו בעילת זנות.
אולם ע' בשטמ"ק בכתובות (ג.) דכ' דתי'
הגמ' הוא דאין כאן עבירה, דרבנן שויוה
לבעילתו לזנות, והוא לא כיוון לזנות, אלא
דתלה דעתו בדעת חכמים, ולכן הוי מצוה
ולא עבירה [ויש לדון אם שייך לומר כן כאן, דכל קידושיו הי'
כנגד דעת חכמים, וא"כ י"ל שאינו מקדש כ"כ בדעת חכמים, וצ"ע].

קידושי כסף מהני מה"ת, אלא דס"ל
להרמב"ם דכל מה שאינו מפורש בתורה אין
ראוי לקרות לו "מדאורייתא", ונקרא רק
"דברי סופרים", כיון דמלימוד הסופרים הוא
[ושמעתי ממור"ר הרה"ג ר' משה בראון שליט"א לבאר דאי"ז סתם
שאלה באיך קוראים לדין זה, ואין נפק"מ למעשה, אלא באמת יש
נפק"מ גדולה, דהיינו, היכא שהוא דברי סופרים, אם בא ב"ד של
אחרים ואומרים שהם סוברים שהדרשה של קיחה קיחה אינו נאמר
על קידושין אלא באיזה ענין אחר, מאז והלאה לא יהיו קידושין מהני
ע"י כסף מן התורה]. אולם צע"ק בדברי הכס"מ,
דנמצא דרש"י טעה בהכנת דעת רבותיו,
שהם באמת סברי דהוי קידושין מה"ת, והוא
הבין דלא הי' זה כוונתם. וע' בהגהות
מיימונית קושטנטינא (הודפס ברמב"ם
מהדורת פרנקל בסופו, על דברי הרמב"ם
שם), שהביא מר' שמחה וז"ל- "ח"ו
שאנשים שהם גדולים טעו בזה, אלא ה"פ,
תינח דקדיש בכספא שהוא דרבנן, קדיש
בביאה אחר הכסף שהוא ודאי דאורייתא,
דכתיב כי יקח איש אשה ובעלה מאי איכא
למימר, דודאי מה שהכסף בלא ביאה וביאה
בלא כסף זהו רק דרבנן, אבל ע"י שטר לחוד
זהו מדאורייתא משום דאיתקש הוי"י ליציאה,
וע"י שטר נסקלת. ומשני שויוה רבנן בעילתו
בעילת זנות, ואז לא ישוה הקידושין". וע"ע
בר' גרשום כאן, דמשמע דמפרש כפי"מ זה,
ובא"ד כ' דקידושי ביאה נחשב כחוצפה
הואיל "דתקיננו" קדושי כספא, ומשמע דהוי
תקנה ממש.

(ט) **תינח קדיש בכספא- פי' הרשב"ם, דאפי'**
עכשיו דהגמ' משתעי בקדושי כסף, הי' תלוי
בהא דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש,
וכדאי' בשאר סוגיות (ודלא כתוס'), דביאר
דכל הסוגיא הוא משום דיש כח ביד חכמים
לעקור דבר מן התורה). והק' הרמב"ן
בכתובות (ג.), שאם המקדש קידש על דעת
חכמים שיהיו בטלים לפי דברי חכמים, א"כ
מהו הקו', הרי כיון דקידש על דעת חכמים,
אין צריכים להפקיר המעות אלא לבטל
קידושיו, וכ' דאפשר דהקו' הוא, מה יעשו
על באיתו [דהיינו, דאף דבאמת יכולים לבטל קידושיו, אבל מה
יעשו עם הביאה שלו, דהיינו מהו הגדר של אותה ביאה, אין שייך
לומר דמתנה הוא], אלא דכ' דאינו נוח לו לפרש כן.
ולכן ביאר הרמב"ן, תינח קדיש בכספא
דעושה כן על דעת חכמים, דכיון שהפקר
ב"ד הפקר, ודאי עשה הקידושין על דעתם,
אבל קדיש בביאה מאי איכא למימר, אולי לא